

KOMORNI CIKEL 2012/2013, 5. ABONMAJSKI KONCERT

Sreda, 15. maj 2013, ob 19.30, dvorana Union, Maribor

PIHALNI ANSAMBEL

EVA-NINA KOZMUS, flavta; CRISTIANO ALVES, klarinet;
JURE HLADNIK, klarinet; FABIO CURY, fagot; PETER WHELAN, fagot;
LUIZ GARCIA, rog; BOŠTJAN LIPOVŠEK, rog

www.nd-mb.si

Spored

Wolfgang Amadeus Mozart (1756–1791)

Serenada št. 11 v Es-Duru, KV 375

Allegro maestoso

Menuetto

Adagio

Menuetto

Finale Allegro

Heitor Villa-Lobos (1887–1959)

Chôros št. 2 za flavto in klarinet

Fernando Morais (1966)

Suita št. 1 za dva rogova

Expresivo

Misterioso

Dançante

* * *

Benjamin Ipavec (1829–1908), prir. Tadeja Vulc

Serenada

Allegro moderato – Menuetto – Andante

con variazioni – Finale/Allegro

Heitor Villa-Lobos (1887–1959)

Bachianas Brasileiras št. 6 za flavto in fagot, A. 392

Ludwig van Beethoven (1770–1827)

Sekstet v Es-Duru, op. 71

Adagio – Allegro

Adagio

Menuetto, quasi allegretto

Rondo: Allegro

Pomemben pečat v glasbenem razvoju **Wolfganga Amadeusa Mozarta** je gotovo dalo delovno razmerje s salzburškim knezoškofom Hieronymusom Colloredo. Colloredo je bil velik intelektualec, zaprisežen razsvetljskim idejam, kar pa seveda ni pomenilo nič dobrega za kulturno in glasbeno življenje mesta. Tako je Colloredo leta 1778 zaprl univerzitetno gledališče, kjer so izvajali šolske drame, močno je oklestil dvorno glasbo, pri maši pa se je omejil predvsem na izvedbe kratke maše (*missa brevis*). Še dodatno je oba pomembna škofova uslužbenca – očeta Leopolda in sina Wolfganga Amadeusa – bremenilo dejstvo, da je škof favoriziral italijanske glasbenike. Zaradi vseh teh vzrokov sta se oče in sin pričela ozirati za službami izven rodnega mesta. Zato je bil Mozart leta 1780 toliko bolj vesel naročila münchenskega dvora za opero *Idomenej*, vendar pa je po münchenski epizodi zopet sledila redna tlaka v Salzburgu. Mozart je spoznal, da se lahko Salzburga reši le, če navduši najpomembnejšega dunajskega mecena: samega cesarja Jožefa II.

Nastanek Mozartove *Serenade št. 11* iz leta 1781 je potrebno postaviti prav v kontekst te želje po preboju na Dunaj. Napisal jo je za glasbeni večer v hiši von Hickelsovih, kamor je redno zahajal tudi Joseph von Strack, sicer violončelist cesarjeve dvorne kapele. Sprva je bila napisana za pare klarinetov, rogov in fagotov, leto kasneje pa je skladatelj delo revidiral in dodal še par oboj. Takšna sprememba pa ni imela kakšnih globljih glasbeniških vzrokov razen preprostega dejstva, da je Mozart v tem času izvedel za cesarjev lasten hišni pihalni oktet oziroma t. i. *Harmoniemusik*.

V slogovnem pogledu gre za Mozartovo zgodnje delo, a hkrati za eno izmed prvih mojstrov, namenjenih pihalni zasedbi. Prvi stavek se odpre s slovesnimi fanfarnimi akordi, ki prevzamejo osrednjo oblikovalno funkcijo v stavku, saj se ponovijo na vseh arhitektonsko pomembnih točkah. Dva menueta uokvirjata središčni Adagio. Prvi je močno kromatičen, drugi pa radoživ in poln namigov na ljudske melodije. Globoko izrazni Adagio se

izmika slovesni, javni sferi serenade in jo menja z bolj intimnim svetom opere. Stavek je v marsičem soroden glasbi iz opere *Idomenej* – solistični nastopi pihal se zdijo kot izstopi pevskih glasov v opernem ansamblu. Hitri finale zveni neobteženo kljub impresivni fugato epizodi. Očitno je moral občinstvo navdušiti, saj je Mozart zapisal, »da so glasbenike takoj, ko so končali z igranjem na enem kraju, prepeljali nekam drugam, kjer so jih plačali za ponovno igranje.«

Tudi **Beethoven** je še ustvarjal v času, ko so skladbe za komorne pihalne sestave predstavljale pomemben del dvorne glasbe. Zato ni čudno, da takšna dela (dvajtri, kvintet, sekstet, septet, sonata, serenada) najdemo tudi v njegovem opusu. Že žanrske oznake Beethovnovih del za pihala povedo, da se je očitno tudi tovrstne glasbe lotil sistematično in da mu ni šlo zgolj za izpolnjevanje dvorne tradicije ter zgolj preprosto izpisovanje uporabne glasbe. Toda leta 1802 je Beethoven prijatelju Wenzlu Krumpholzu zaupal, da s svojimi dosedanjimi deli ni zadovoljen in da bo krenil po novi poti. Seveda raziskovalce še danes zelo zanima, kaj naj bi pomenila sintagma »nova pot«, vsekakor pa je dejstvo, da po letu 1802 Beethoven skorajda ni več pisal komorne glasbe za pihala, ampak samo še sonate, klavirske trie in godalne kvartete. Očitno je spoznal, da svoje predstave o idealni glasbi ne more uresničiti v žanru, ki je bil močno obremenjen z dvorno površnostjo, temveč v oblikah, ki sta jim že Haydn in Mozart dala pečat eksperimentalnega, torej v kvartetih, sonatah in simfonijah. Nenavaden skladateljev odnos do *Seksteta op. 71* izkazuje tudi zapis, ki ga je leta 1809 poleg rokopisa partiture poslal založniku: »Sekstet sodi med moja zgodnejša dela, hkrati pa je napisan v eni sami noči – nič drugega ne morem pri tem povedati kot to, da ga je napisal avtor, ki je napisal vsaj nekaj boljših del.«

Po svečanem počasnem uvodu prinese osrednja tema Allegra značilen kontrast. Temo gradi razložen trizvok v hitrih osminkah, kontrast pa je v nadaljevanju samo

še stopnjevan z lirično temo, ki vsebuje tudi nekaj elementov valčka. Izpeljava obdeluje glavno temo v številnih modulacijah, nastop reprize pa najavlja kadenca klarineta. Drugi stavek prinaša izrazno poglobljenost in v središču značilni dialog med klarinetom in fagotom. Menuet je zanimivo oblikovan, saj ga Beethoven prekinja s tipično »kvadratno« strukturo (namesto običajnih 8 taktov so fraze dolge po 10 oz. 12 taktov), finale pa je oblikovan kot rondo s hitro koračniško temo, ki se izmenjuje s kontrastnimi epizodami.

Nekaj klasicističnega in s tem tudi serenadnega duha nosi tudi znamenita Ipavčeva *Serenada*, ki jo bomo tokrat slišali v priredbi za pihalni ansambel. **Benjamin Ipavec**, znameniti predstavnik šentjurske družine zdravnikov in glasbenikov, je študiral medicino v Gradcu in na Dunaju, kasneje pa je v Gradcu vse življenje opravljal zdravniško prakso (med drugim je bil primarij otroške bolnišnice sv. Ane). Kljub temu velja za najizrazitejšega predstavnika slovenske glasbene romantike. Napisal je spevoigro *Tičnik* in opero *Teharski plemiči*, ustvaril precej priložnostnih klavirskih kompozicij, toda v slovensko zavest se je zapisal predvsem kot avtor številnih zborovskih del in izjemnih samosplovov. *Serenado za orkester na lok*, torej godalni orkester, je Ipavec napisal leta 1898, ko se je upokojil. Čeprav je bil to čas moderne, ko so številni skladatelji že sprejemali nove kompozicijske prijeme, ki so se dotikali predvsem kromatizirane harmonije in močne ekspresivnosti, je Ipavec ostal zavezan preprostemu romantičnemu, če ne celo klasicističnemu izrazu. Vsi štirje stavki skladbe so namreč izrazito prečiščeni (sonatni stavek, tridelni menuet, variacijski stavek), formalno pregledni, napaja pa jih enostavna, a žlahtna melodika. Skladbo, ki sodi med najpomembnejša slovenska orkestrska dela 19. stoletja, naj bi Ipavec sprva zasnoval za klavir štiriročno.

Na poseben način se je na evropsko tradicijo klasične glasbe navezoval tudi brazilski skladatelj **Heitor Villa-**

Lobos. V mladih letih se je učil violončelo in avtodidaktično še kitaro, najpomembnejšo glasbeniško šolo pa so predstavljala leta, ki jih je Villa-Lobos preživel kot kitarist, čelist ali klarinetist po nočnih lokalih, kavarnah in gledališčih, torej kot član potujočih ansamblov muzikantov, ki so jih imenovali tudi »choros«. Tako je Villa-Lobos več časa preživel na ulici in na »sumljivih« krajih kot pa v šoli ali doma. Od leta 1905 je potoval po Braziliji in tako prišel v stik z ljudsko glasbo. Dve leti kasneje je pričel s študijem kompozicije, a ga ni nikoli dokončal. Bolj pomembno je bilo bivanje v Parizu, kjer je na začetku dvajsetih let spoznal, da si lahko mednarodni ugled pribori kot skladatelj brazilske nacionalne glasbe, zato je pričel z intenzivnim študijem brazilske folklore.

Do leta 1923, torej do obiska Pariza, je ustvarjal tradicionalne komorne žanre, v katerih je bila njegova pisava precej akademska, fantazija pa se mu je sprostila šele ob soočenju z brazilsko ljudsko glasbo. V tem pogledu je posebej pomemben niz štirinajstih skladb z naslovom *Choros*, v katerih je utemeljil svojo estetiko: drzno ravnotežje med ljudskim, pouličnim in modernističnim, formalno preglednim in improvizacijskim.

V isti kontekst kot skladbe *Choros* sodi tudi devet skladb z naslovom *Bachianas Brasileiras*; Villa-Lobos si v njih prizadeva za nekakšno združitev evropske glasbene tradicije (predvsem Bachove) z brazilsko folkloro. Skladatelj je zapisal, da gre za »posvetilo velikemu geniju Johanna Sebastiana Bacha, ki ga razumem kot nekakšen univerzalni folklorni izvir, bogat in globok, kot izvir, ki povezuje vsa ljudstva.« Formalno gre za suite z več stavki, kompozicijska tehnika je večinoma baročno polifona, ritmična struktura pa začinjena z brazilskimi ritmi. V šesti skladbi iz niza je skladatelj še posebej pozoren na idiomatske značilnosti obeh instrumentov. V prvem stavku (Arija) se instrumenta izmenično menjavata v vlogi melodičnega in spremljevalnega glasu, v čemer lahko spoznamo aluzijo na Bachove dvoglasne invencije; značilne so ponavljajoče se sekvence in tipična baročna ideja motivičnega razvijanja enega motiva. V drugem stavku

sta instrumenta obravnavana bolj virtuosno; številni tematski domisleki so oblikovani v svobodno, fantazijsko zaporedje epizod.

Tudi **Fernando Morais** prihaja iz Brazilije. Študiral je v Združenih državah Amerike in diplomiral kot hornist. Leta 2000 se je vrnil v Brazilijo in postal tubist v orkestru Nacionalnega gledališča. Istega leta je ustanovil več komornih skupin in za njih napisal tudi več skladb, za katere je prejel nekaj pomembnih brazilskih nagrad. *Brazilska suita* je izrazito zahtevna skladba v treh stavkih, ki na humoren način združuje brazilsko folkloro s številnimi virtuosnimi odseki.

Gregor Pompe

EVA-NINA KOZMUS, flavta

Eva-Nina Kozmus (1994) je edina slovenska zmagovalka tekmovanja Evrovizijski glasbenik (Dunaj, 2010). Šolala se je na Konservatoriju za glasbo in balet v Ljubljani pri Mileni Lipovšek in je že v času šolanja zmagala na mnogih mednarodnih tekmovanjih. Za seboj ima že številne solistične nastope. Izpopolnjevala se je pri mnogih uglednih mojstrih, študij pa nadaljuje pri profesorju Philippu Bernoldu na Višjem državnem konservatoriju za glasbo in ples v Lyonu.

CRISTIANO ALVES, klarinet

Brazilski klarinetist Cristiano Alves je prejel več nagrad na državnih tekmovanjih in diplomiral z odliko na zvezni univerzi v Rio de Janeiru, kjer je pridobil tudi magistrski naziv. Doktorski študij iz glasbe je opravil na Državni univerzi Campinas (Unicamp).

Posnel je mnogo zgoščenk in pogosto nastopal z velikimi imeni brazilske popularne, komorne in simfonične glasbe. Redno gostuje v tujini, kjer koncertira ali vodi mojstrske tečaje. Vrsto let je bil prvi klarinetist solist v Brazilskem simfoničnem orkestru v Rio de Janeiru, trenutno pa je član Simfoničnega orkestra Petrobras.

Je tudi ugleden profesor klarineta na državni univerzi UFRJ v Riu.

JURIJ HLADNIK, klarinet

Jurij Hladnik je od leta 1999 solist klarinetist v Simfoničnem orkestru RTV Slovenija. Leta 1998 je bil basklarinetist v orkestru ljubljanske Opere. Diplomiral je na ljubljanski Akademiji za glasbo pri prof. Alojzu Zupanu, pri katerem je končal tudi podiplomski študij. V času študija je prejel prve nagrade na številnih mednarodnih tekmovanjih, danes pa tudi sam poučuje klarinet na celjski Glasbeni šoli.

FÁBIO CURY, fagot

Brazilski fagotist Fábio Cury je prejel številne mednarodne nagrade. Nedavno sta Art São Paulo in združenje kritikov njegovo zgoščenko z brazilsko glasbo za fagot in orkester proglasila za najboljšo diskografsko produkcijo sezone. Kot solist, komorni glasbenik in profesor je nastopal ali poučeval na vseh najpomembnejših brazilskih glasbenih festivalih. V tujini se Cury kot pedagog in izvajalec zavzema za promocijo brazilske glasbe. Trenutno je solist fagotist pri Državnem simfoničnem orkestru OSESP v São Paulu in profesor na univerzi v São Paulu (USP), Cantareira fakulteti in glasbeni šoli v zvezni državi São Paulo (EMESP) ter na državnem konservatoriju Tatuí. Poleg tega je aktivni član Simfoničnega orkestra državne opere v São Paulu in komornega orkestra Camerata Aberta.

PETER WHELAN, fagot

Peter Whelan izhaja iz Dublina, od leta 2008 pa deluje kot prvi fagotist Škotskega komornega orkestra. Whelan je izjemno večš tako modernega kot zgodovinskega fagota. Igral je z vodilnimi modernimi orkestri, kot so Londonski filharmonični orkester, Kraljevi filharmonični orkester, Komorni orkester Gustava Mahlerja in orkester züriške Opere. Igral je z ansambli, specializiranimi za izvajanje stare glasbe, kot so Orkester razsvetljenstva, An-

gleški koncert, Angleški baročni solisti ter z dirigenti, kot sta Marc Minkowski in Simon Rattle. Uspešen je tudi kot koncertni solist in je iskan partner pri komorni glasbi. Prejel je dve nagradi *gramophone*.

LUIZ GARCIA, rog

Brazilski hornist izhaja iz São Paula. Šolal se je na glasbeni šoli Juilliard v New Yorku in kasneje še na Konservatoriju New England v Bostonu. Sodeloval je s Simfoničnim orkestrom in orkestrom Pops iz Bostona ter pri skupini Empire Brass, s katero je snemal za založbo Telarc. V Braziliji je bil solo hornist državnega simfoničnega orkestra OSESP iz São Paula. Pod vodstvom svojega mentorja Stefana Dohra je kot gostujoči solo hornist redno nastopal v orkestrih, kot so Berlinski filharmoniki, Državna kapela iz Berlina, Bavarski radijski orkester, Simfonični orkester zahodnonemškega radia Köln, Radijski simfonični orkester Frankfurt ali Mahlerjev komorni orkester. Med letoma 2002 in 2006 je bil gostujoči umetnik sestava German Brass. Na povabilo Daniela Barenboima, glasbenega direktorja berlinske državne opere Unter den Linden, je bil dve sezoni solist hornist orkestra te operne hiše. Trenutno je profesor na državni univerzi v Rio de Janeiru (Unirio) in solist hornist pri Brazilskem simfoničnem orkestru.

BOŠTJAN LIPOVŠEK, rog

Boštjan Lipovšek je solist hornist Simfoničnega orkestra RTV Slovenija. Študiral je na ljubljanski Akademiji za glasbo, izpopolnjeval pa se je pri Radovanu Vlatkoviću na salzburškem Mozarteumu. Kot solist ali orkestrski glasbenik redno nastopa z domačimi in tujimi orkestri, denimo z orkestrom opere La Monnaie v Bruslju, Berlinskim simfoničnim orkestrom, Mahlerjevim komornim orkestrom, Izraelsko filharmonijo, Škotskim komornim orkestrom, Avstralskim komornim orkestrom in Festivalnim orkestrom iz Budimpešte. Predava na ljubljanski in zagrebški glasbeni akademiji, leta 2008 pa je prejel nagrado Prešernovega sklada.

**KONCERTNA POSLOVALNICA NARODNEGA
DOMA MARIBOR NAPOVEDUJE:**

četrtek, 23. maj 2013, ob 20.30

Mali oder Narodnega doma

Jazz v Narodnem domu in za izven

DRAGO IVANUŠA & ENOS KUGLER: WHITMAN

Drago Ivanuša, harmonika; Enos Kugler, bobni; kolektiv

Komposter (Luka Umek, Akaša Bojić), vizualne podobe

sobota, 25. maj 2013, ob 19.30

Dvorana Union, Maribor

6. abonmajski koncert Orkestrskega cikla

ORKESTER SLOVENSKE FILHARMONIJE

Dirigent: Heinrich Schiff

Solista: Karen Gomyo, violina; Christian Poltera,

violončelo

Spored: L. van Beethoven, W. Lutosławski, J. Brahms

RAZPIS SEZONE 2013/2014

Novo sezono abonmajev **Orkestrskega**

in **Komornega cikla** bomo razpisali v

začetku meseca junija. Naši abonenti boste

podrobnosti o nastopajočih glasbenikih,

njihovih sporedih in druga obvestila, povezana

z vpisom abonmajev, prejeli po pošti.

VEČER

RTS

Informacijska pisarna

Narodnega doma Maribor:

vsak delavnik od 10.00 do 17.00,

v soboto od 9.00 do 12.00

ter uro pred vsako prireditvijo.

Dvorana Union:

uro pred vsako prireditvijo.

Tel.:

(02) 229 40 11

(02) 229 40 50

031 479 000

040 744 122

E: vstopnice@nd-mb.si;

spletni nakup vstopnic:

<http://nd-mb.kupikarto.si/>

<http://www.nd-mb.si/>

Naklada: 150 izvodov

Brezplačen izvod